

Subjekt - zdroj integrity

Subjekt (monáda) je víc než struktura: je to struktura, která se udržuje tím, že se nejen děje, ale že se sama z významné části „vykonává“, a to i když se jen z mnohem menší části rozvrhuje. To ovšem jinými slovy říká, že tato „struktura“ je už sama subjektem – tudíž nemůže být myšlenkově postižena jako „pouhá struktura“ a tak pouze „objektivována“, tj. učiněna „předmětem“, „věcí“. Subjekt „má“ určitou strukturu, ale není s touto „strukturou“ identický. A co je tedy v subjektu navíc? Co dělá onu „strukturu“ něčím víc než pouhou strukturou, totiž právě „subjektem“? Je to něco, k čemu se můžeme nejprve přiblížit tím, že přihlídneme k oné struktuře (pokud o ní již nyní něco bližšího víme) ještě blíže. Jednak platí, že tato struktura není postižitelná jako nečasová (tedy beze změny trvajících), nýbrž jen jako dění: tato struktura se děje, odehrává. Ale nejen to: ona se „koná“, tj. je vykonávána, přesněji: ona vykonává sama sebe. To je bytostně charakteristické pro její dění. Zároveň to však spolu nese (resp. otvírá) obrovský problém: lze zajisté pochopit, že subjekt jako dějící se struktura je schopen se k sobě vracet nejen přísně cyklicky (jak tomu je třeba v extrémním případě, kdy jako „subjekt“ – což je samo o sobě ještě nezaručeno – míníme energetické kvantum, které se jen někdy (jen v některých podmínkách) chová jako částice, zatímco jindy jako vlna. V takovémto – druhém – případě se ona „vlna“ může opakovat do nedohledna, a to takřka identicky, a jen po obrovských časových obdobích můžeme pozorovat něco jako „stárnutí“ (tzv. červený posun spektra); to ostatně naznačuje, že i v případech, kdy se kvantum chová jako částice, jde ve skutečnosti o značně komplikovanější děj zřejmě také cyklický. Nicméně právě ona objektivizace, o kterou se fyzikové pokoušejí, má nutně redukční charakter, protože počítá s jakoby samozřejmou „setrvačností“ tam, kde je třeba onu zdánlivou (jen jevící se) setrvačnost vyložit jako aktivně udržovanou (podmínky úspěšnosti takového „udržování“ jsou zřejmě spjaty s „reálným světem“, zatímco u virtuálních částic-událostí prostě nejsou k náležitě dispozici). Jak se ukazuje, je třeba nově a co možná přesně vidět, v čem onen hlavní problém spočívá: jestliže dějově strukturovaný subjekt se sám musí aktivně udržovat a eventuálně rychleji nebo co nejpomaleji pozměňovat, musíme se tázat po zdroji jeho subjektní aktivity, zejména však po zdroji jeho vnitřní sjednocenosti, vnitřní integrity. Subjekt jako integrovaný celek musí být „ustaven“ a „založen“ nikoli sám sebou, nýbrž něčím jiným, neboť při svém „počátku“ (zrodu) ještě aktivní být nemůže, neboť „ještě není“. Nejzávažnějším problémem každého subjektu je tedy jeho zrod z budoucnosti, když sám ještě není „jsoucím“ a nemůže tedy ani být nijak aktivní.

(Písek, 060110-1.)